

Uzaktan öğrenme deneyimlerinin dijital yaşam günlüğü ile yönetilmesi: bir akademik yarıyıl üzerinde uygulama

Ayşe Peri MUTLU^a

Doç. Dr. Mehmet Emin MUTLU^a

^aAnadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye 26470

Özet

Bu çalışmada *Uzaktan Öğrenme* alanında uzaktan öğrenme yöntemiyle sürdürülen bir yüksek lisans programında kayıtlı bir öğrencinin sanal ortamda gerçekleştirdiği bütün öğrenme etkinliklerine ait bilgisayar ekranı ve kamera görüntüleri otuz saniyelik aralıklarla bir dönem boyunca kaydedilmiştir. Kaydedilen öğrenme deneyimleri *öğrenme deneyimlerini yönetme* yaklaşımıyla yorumlanmış, bağlam listeleri elde edilmiş ve öğrenme deneyimleri anlamlandırılmıştır. Bu süreç boyunca öğrenme deneyimlerinin planlanması, denetlenmesi ve değerlendirilmesi için çeşitli işlemler denenmiştir. İlk yazarın bir öğretim dönemi boyunca gerçekleştirdiği yaşam günlüğü uygulaması her iki yazarın gerçekleştirdiği yarı yapılandırılmış görüşmeler ve tutulan günlükler yardımıyla değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda uzaktan öğrenme deneyimlerini kaydetme ve yönetme yaklaşımının öğrenenin kendi öğrenme süreci üzerindeki denetimini artırma potansiyeline sahip olduğu fark edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yaşam günlüğü, uzaktan öğrenme, öğrenme deneyimlerini kaydetme, öğrenme deneyimlerini yönetme

Abstract

In this study, all the screenshots and camera shots of a student who is enrolled to a master program which is conducted by distance learning method in distance learning field are recorded by 30 second intervals during the whole semester. The learning experiences recorded are interpreted by management of learning experiences approach, context lists are obtained and the meaning of the learning experiences are explained. During this process, various transactions are tested for planning, auditing and evaluation of learning experiences. The lifelogging application applied by the first author is evaluated with the help of semi-structured interviews done by both of the authors and written journals. As a result of the study, it is realized that approach of recording and managing the distance learning experiences has a potential to increase supervision on learner's self-learning process.

Keywords: Lifelogging, distance learning, capturing learning experiences, managing learning experiences

Kaynak Gösterme

Peri Mutlu, A. ve Mutlu, M. E. (2015). Uzaktan öğrenme deneyimlerinin dijital yaşam günlüğü ile yönetilmesi: bir akademik yarıyıl üzerinde uygulama. *AUAd*, 1(3), 51-67.

Giriş

Bireylerin masaüstü, dizüstü, tablet ya da akıllı telefon gibi cihazlarda öğrenme etkinlikleri amacıyla harcadıkları sürenin arttığı görülmektedir. 1990'lara kadar dersleri kitaplardan çalışıp, ödevleri kalem ve kâğıt kullanarak hazırlamak gibi yaygın olan davranışlar yerini bilgisayar ekranında okuma/seyretme/dinleme ve bilgisayar ortamında ödev hazırlamaya bırakmıştır. Bu eğilim sadece uzaktan öğrenme de değil, yüz yüze öğrenmede de gözlenmektedir. Bu durumda bireyin öğrenme deneyimlerini yakalayacak bir yaşam günlüğü sisteminin bireyin öğrenme amacıyla kullandığı cihazlardaki deneyimleri de yakalamayı kapsayacak biçimde tasarlanması gerekmektedir. Bu gereksinim doğrultusunda masaüstü, dizüstü, tablet bilgisayarlar ve akıllı telefonlarda çalışan ve kamera görüntülerinin yanı sıra ekran görüntülerini de kaydeden ve bu görüntüleri bir bulut hizmeti üzerinden taşıyarak bir çalışma bilgisayarında bir araya getiren, görüntüleyen ve kullanılmasını sağlayan bir yaşam günlüğü sistemi geliştirilmiştir (Mutlu, 2014a). Önerilen yaklaşım ve geliştirilen sistem daha önce yaşam boyu öğrenme deneyimlerinin yönetimi (Mutlu vd., 2014), kişisel araştırma ortamındaki çalışmaların yönetimi (Kip Kayabaş ve Mutlu, 2014), bir yazılım geliştiricisinin biçimsel olmayan öğrenme deneyimlerinin yönetimi (Kayabaş ve Mutlu, 2014) ve kişisel medya ortamındaki deneyimlerin yönetimi (Mutlu, 2014b) alanlarında uygulanarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada ise öğrenme deneyimlerini yönetimi yaklaşımı ve yaşam günlüğü sistemi biçimsel uzaktan öğrenme alanındaki öğrenme deneyimlerinin yönetimi amacıyla uygulanarak değerlendirilecektir.

Araştırmanın Arka Planı

Uzaktan öğrenmenin kökeninin yüz yıllar öncesine dayanmasına bu amaçla çok sayıda analog ve dijital teknolojinin kullanılmasına rağmen 2000'li yıllarda uzaktan öğrenmede enformasyon ve iletişim teknolojilerinin kullanımı baskın hale gelmiştir. Uzaktan öğrenme yaşam boyu öğrenmede önemli rol oynamakta ve biçimsel öğrenme, yarı biçimsel öğrenme ve biçimsel olmayan öğrenme alanlarının hepsinde etkin biçimde kullanılabilir (Moore, 2013).

Uzaktan öğrenmede öğrenme etkinliklerinin tasarımında ve gerçekleştirilmesinde etkileşim ön plandadır ve öğrenen – öğretici etkileşimi, öğrenen – öğrenen etkileşimi ve öğrenen – içerik etkileşimi öğrenmenin gerçekleşmesindeki temel etkinliklerdir (Moore, 1989).

Biçimsel ve yarı biçimsel öğrenmede öğretim öğrenen – öğretici etkileşimi çerçevesinde tasarlanırken, biçimsel olmayan öğrenmede öğrenen-öğretici etkileşimi çoğu zaman bulunmaz. Ülkemizde uzaktan eğitim veren kurumlar, diğer ülkelerde gözlenmeyen bir şekilde, yasal olarak açıköğretim – uzaktan öğrenim şeklinde iki farklı statüde ele alınmasına rağmen bu kurumlar sadece farklı teknolojilere ağırlık veren uzaktan eğitim kurumlarıdır. Bu nedenle daha kapsayıcı olan açık ve uzaktan öğrenme kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Aydın, 2011).

Yaşam boyu öğrenme göz önüne alındığında bireyin uzun zaman dilimlerine yayılmış olan yüz yüze, uzaktan ya da karma biçimde gerçekleşen biçimsel, yarı biçimsel ve biçimsel olmayan öğrenme öykülerinin bir birinden kopuk süreçler olduğu görülmektedir. Bireylerin bu ayrık süreçlerdeki öğrenme deneyimlerini bütünleştirecek ve kişisel olarak yönetebilecek yöntemlere ve araçlara gereksinimi bulunmaktadır. Bu amaçla yaşam boyu öğrenme deneyimlerinin yönetimi yaklaşımı önerilmiş ve bu yaklaşımın uygulanmasını kolaylaştıracak bir yaşam günlüğü sistemi geliştirilmiştir (Mutlu, 2014a).

Öğrenme deneyimleri yönetimi yöntemi kısaca; (a) yaşam deneyimlerinin bir yaşam günlüğü sistemiyle kaydedilmesi, (b) deneyimlerin etkinlikler, epizodlar ve öyküler biçiminde yorumlanması, (c) deneyimlere eşlik eden bağlamları listeleterek bir kişisel bilgi tabanı oluşturulması, (d) yaşam deneyimleri içerisinde dağılmış olan öğrenme deneyimlerinin anlamlandırılması, (e) öğrenme deneyimlerinin planlanması, denetlenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarından oluşan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır (Mutlu, 2014a).

Yaşam günlüğü sistemleri bireylerin günlük yaşam deneyimlerinin sürekli olarak kaydedilmesini sağlayan teknolojilerden oluşmaktadır ve 2000’li yıllarda bireylerin gördüğü, duyduğu, okuduğu, yazdığı her enformasyonun yakalanması ve tekrar erişilebilir biçimde kaydedilmesi için çalışmalar yapılmıştır (Gemmell vd., 2002; Mann, 2004; Aizawa vd., 2004; Hodges vd., 2006). 2010’lu yıllarda yaşam günlüğü uygulamalarında kullanılan algılayıcı sayısı giderek çeşitlenmiş ve ses, görüntü, video, konum bilgisi, hareket bilgisi, yön bilgisi, ısı ve ışık düzeyi gibi çevresel veriler, nabız, beyin dalgaları ve stres ölçümü gibi biyolojik verileri kapsayan çok sayıda giyilebilir teknoloji geliştirilmiştir (Gurrin vd., 2014).

Yöntem

Araştırmada eylem araştırması yöntemi uygulanmıştır. “Öğrenme deneyimleri yönetimi” yaklaşımı ve yaşam günlüğü sistemi daha önceki çalışmalarda tasarlanarak geliştirilmiş ve denenmiş bir yaklaşım ve sistem olduklarından dolayı bu araştırmada eylem araştırması, uygulama alanıyla ilgili bulgulara erişmek amacıyla, sadece bir döngü biçiminde

uygulanmıştır. Eylem araştırması döngüsüne ait aşamalar (McNiff, 2013)'den yararlanarak planlama –uygulama – gözleme – değerlendirme aşamaları şeklinde ele alınmıştır.

Eylem araştırması sorusu: Eğer yaşam deneyimlerimi bir yaşam günlüğü sistemiyle yakalar ve öğrenme deneyimleri yönetimi yaklaşımını uygularsam biçimsel uzaktan öğrenme deneyimlerimi yönetme becerilerim üzerindeki etkisi ne olur?

Araştırmanın bağlamı: çalışmanın birinci yazarı Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından açılan Uzaktan Öğretim Yüksek Lisans Programına kayıtlı bir yüksek lisans öğrencisidir. Söz konusu program aynı zamanda uzaktan öğretimle yürütülmektedir. Programa kayıtlı öğrencilerin çoğunluğu diğer illerde ikamet etmektedir ve öğretim Blackboard Öğrenme Yönetim Sistemi ile Adobe Connect sanal sınıf yazılımı üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Çalışmanın birinci yazarı bir öğretim yarıyılı boyunca kayıtlı olduğu yüksek lisans programındaki biçimsel uzaktan öğrenme deneyimlerine ait ekran ve kamera görüntülerini bir yaşam günlüğü sistemiyle yakalayarak kaydetmiş, bu deneyimler üzerinde “öğrenme deneyimlerini yönetme” yaklaşımını uygulamıştır. Uygulama, dönem boyunca uygulayıcı tarafından ikinci yazarın gözetimi altında gözlenerek, yaşanan süreç bir gözlem formu aracılığıyla kaydedilmiştir. Gözlem verileri dönem sonunda çalışmanın her iki yazarı tarafından ikili görüşmelerle değerlendirilmiştir.

Bulgular

Birinci yazarın bir öğretim dönemi boyunca yaşam günlüğü sistemini kullanarak günlük deneyimlerini kaydetmesi ve bu deneyimler üzerinden “uzaktan öğrenme deneyimlerinin yönetimi” yaklaşımını uygulaması sürecine ait gerçekleştirilen gözlemler ve değerlendirme toplantıları sonucunda elde edilen bulgular “uzaktan öğrenme deneyimlerinin dijital yaşam günlüğü ile yönetimi” yaklaşımının aşamalarına göre aşağıda sunulmuştur.

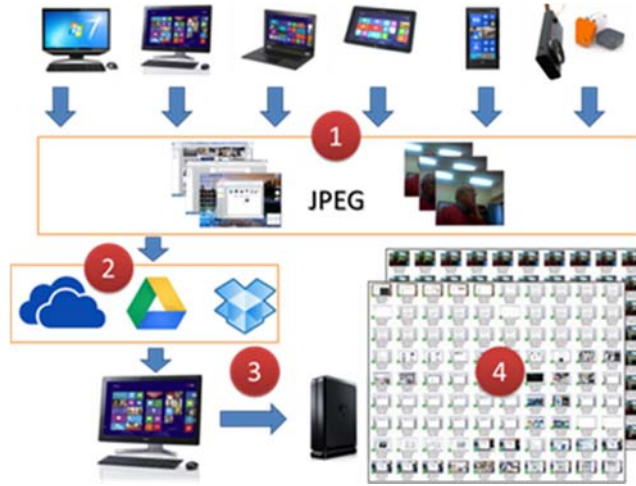
Deneyimleri Kaydetmeye Ait Bulgular

Uygulayıcı bu araştırma kapsamında deneyim kaydetme cihazları olarak evde ve işyerinde birer masaüstü bilgisayar, bir dizüstü bilgisayar, bir tablet bilgisayar ile bir akıllı telefon kullanmıştır. Masaüstü, dizüstü ve tablet bilgisayarlarda ekran görüntüsü ve kamera görüntüsü kaydedilirken akıllı telefon sadece kamera görüntüsü kaydetmek amacıyla kullanılmıştır.

Ekran görüntüsü kaydetmek amacıyla daha önceki araştırmalarda geliştirilmiş olan ve Mutlu (2013a)'da ayrıntıları verilen LifeLoggingSC, kamera görüntüsü kaydetmek amacıyla LifeLoggingCCDesktop, LifeLoggingCC ve LifeLoggingCCPhone yazılımları kullanılmıştır. Yazılımlar cihaz açıldıktan sonra kendiliğinden çalıştırılırlar ve kullanıcının “Start” düğmesine basmasıyla 30 saniyede bir görüntü kaydetmeye başlarlar. Bu işlem kullanıcı tarafından “Stop” düğmesine basılana kadar devam eder.

Windows masaüstünde çalışan kamera ve ekran görüntüsü kaydetme yazılımları yakaladıkları görüntüleri kullanılan cihazdaki “SkyDrive/Resimler/LifeLogging” klasöründe saklarlar. Windows 8 Store ve Windows Phone ortamında çalışan kamera görüntüsü yakalama yazılımları ise görüntüleri kullanıcının OneDrive hesabına yükleme düğmesi barındırırlar. Böylece yakalanan görüntüler kullanıcının OneDrive hizmeti kurulu olan bütün Windows 8 bilgisayarlarında eşitlenir (Şekil 1).

Araştırma kapsamındaki deneyim kaydetme dönemi Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2014-2015 Öğretim yılı bahar dönemine ait tüm öğretim takvimini içerecek şekilde derslerin ilk haftası olan 24 Şubat 2014 tarihinde başlamış, dönem sonu sınavlarının son günü olan 14 Haziran 2014 tarihinde sona ermiştir. Bu süre boyunca günde ortalama 1.400 görüntü olmak üzere toplam 155.436 görüntü yakalanmıştır. Bu görüntülerin toplam 5,37 GB yer kapladığı görülmüştür.

Şekil 1. Yaşam günlüğü sistemi (Mutlu, 2013a).

Deneimleri Yorumlamaya Ait Bulgular

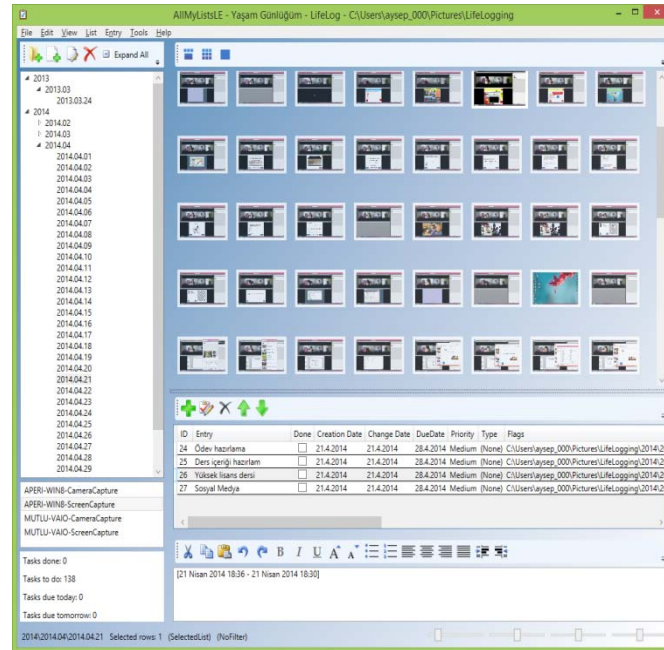
Uygulayıcı bu araştırma kapsamındaki deneyim yakalama döneminde bilgisayar ortamında yaşadığı tüm yaşam deneyimlerini kaydetmiştir. Bu deneyimler arasında çalışma

etkinlikleri, sanal alışveriş ve sanal bankacılık gibi kişisel işlemlere ait etkinlikler, sosyal medya ve kişisel iletişim etkinlikleri, film ve dizi seyretme ve kitap-gazete-dergi okuma gibi kişisel medya etkinliklerinin yanı sıra bu çalışma odak konusu olan öğrenme ve araştırma deneyimleri de bulunmaktadır.

Bu deneyimlere ait yakalanan ekran ve kamera görüntüleri bulut ortamından bir iki günde bir evdeki masaüstü bilgisayara aktarılmış ve daha önceki çalışmalarda geliştirilmiş olan ve ayrıntıları Mutlu (2013b)'de verilen AllMyListsLE isimli deneyim görüntüleme ve işleme yazılımı ile taranmıştır.

AllMyListsLE yazılımıyla çalışma bilgisayarında depolanan görüntülere erişmek için yazılımda görüntülenen bir tarih ağacında yıl, ay ve gün seçilir; seçilen güne ait görüntü yakalayıcı cihazların listesinden bir cihaz işaretlenir ve o cihaz tarafından yakalanan görüntüler ekranda saat dilimleri biçiminde ayrılmış olarak görüntülenir.

Kullanıcı bir cihaza ait görüntüleri tüm saat dilimlerine ayrı ayrı göz atarak ya da o güne ait tüm görüntüleri (altı dakikalık zaman aralıklarında) ekranda listeleyerek ya da döşeyerek görüntüleyebilir. Biçimsel uzaktan öğrenme ve ilişkili etkinliklere ya da olaylara ait görüntüler işaretlenerek, o etkinliğe ya da olaya ait bir yorum girilebilir. Yorum basitçe bir etiket biçiminde olabileceği gibi, eğer daha sonra deneyime ait bağlamlar ayrıntılı olarak elde edilmek isteniyorsa, serbestçe yazılmış bir paragraf biçiminde de olabilir (Şekil 2).

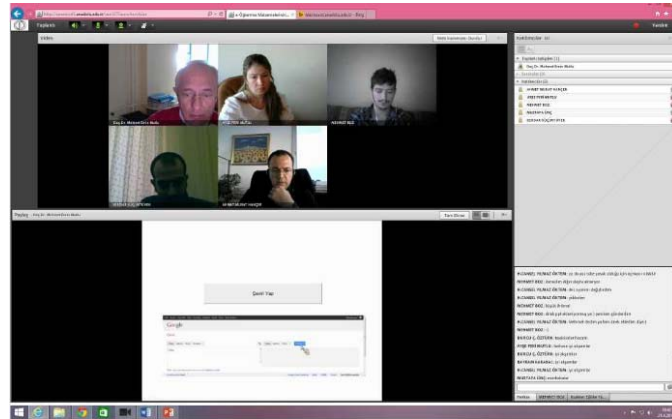

Şekil 2. Öğrenme deneyimlerinin yorumlanması

Etkinlikler

Bir bireyin tüm gün boyunca gerçekleştirdiği etkinlikler kaydedilerek incelendiği durumda ortalama olarak bir gün içerisinde onlu sayılarda etkinlik gerçekleştiği görülebilir. Bu çalışmada da tüm deneyimlere ait görüntüler taranarak, içerisinde sadece uzaktan öğrenmeyle ilgili deneyimler belirlenmiş ve bunların her gün için birkaç etkinlikle sınırlı olduğu görülmüştür.

Uygulama döneminde uzaktan biçimsel öğrenmeyle ilgili başlıca etkinlikler, bir dönem boyunca her bir ders için olmak üzere, o dersin öğretim elemanının sanal sınıf yazılımı aracılığıyla gerçekleştirdiği çevrimiçi canlı ders anlatımına katılmak (Şekil 3), öğretim elemanının belirlemiş olduğu okuma, ödev-proje yapma, tartışmalara katılma gibi öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek, dersle ilgili bağımsızca ya da diğer öğrencilerle birlikte çalışma yapmak gibi etkinliklerden oluşmaktadır. Uygulayıcı bu dönem beş derse kayıt yaptırmış ve her dersin canlı ders anlatımı hafta içi farklı bir günde ve akşamları düzenlenmiştir. Bu nedenle genellikle bir derse ait etkinlikler daha çok o dersin canlı anlatımının gerçekleştiği günde gerçekleşmiştir. Bunun istisnaları ise bir günde tamamlanamayacak uzunluktaki ödev ve projelere ait etkinliklerin haftanın her gününe dağılmış olmasıdır.

Şekil 3. Canlı ders anlatımı kaydı

Epizodlar

Epizodlar birbiriyle ilişkili etkinliklerden oluşurlar ve genellikle birden fazla güne dağılmışlardır. Bireyler üzerinde uzun zaman geçtikten sonra etkinlikleri hatırlamakta zorluk yaşamalarına rağmen epizodları daha kolay hatırlarlar. Genellikle bireyler her ay için gerçekleştirmek amacıyla birkaç epizod planlarlar; geriye dönüp baktıklarında da bir ay içerisinde birkaç epizod yaşadıklarını fark ederler.

Uygulama dönemine ait dört ay ele alındığında uygulayıcının kayıtlı olduğu uzaktan öğretim programıyla ilgili başlıca epizodların; programa kayıt yaptırmak, derslere kayıt yaptırmak, uzaktan eğitim oryantasyonuna katılmak, dönem boyunca her hafta derslere katılmak ve öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek, dönem ortasında ve sonundaki sınav haftalarında sınavlara katılmak ve dönem sonu değerlendirme toplantısına katılmak şeklinde olduğu dönemin başında belirlenebilir. Dönem sona erdikten sonra yaşanan deneyimler gözden geçirildiğinde günlere dağılmış olan etkinliklerin gerçekten de başlangıçta öngörölmüş olan epizodlar biçiminde gruplandırılabilirdiği görölmüştür.

Öyküler

Öyküler bireyin deneyimlerinin anlamlı özetleridir. Her birey verilen bir anda içinde yer aldığı bir iki öyküye sahiptir. Bu çalışma kapsamında da uygulama dönemi boyunca uygulayıcıya ait başlıca öykünün yüksek lisans öğrenciliği olduğu görölmektedir. Bununla ilgili diğere bir öykü ise yine aynı yazarın Açıköğretim Fakültesi Fotoğrafçılık ve kameramanlık bölümünde ikinci üniversite öğrencisi olmasıdır. Üçüncü öykü ise, Açıköğretim Fakültesi Öğrenme Teknolojileri AR-GE Biriminde idari personel olarak çalışıyor olması olarak ele alınabilir. Bu üç öykü uygulama dönemi boyunca uzaktan öğrenmeyle ilgili yaşanan tüm deneyimleri içerisinde barındırmaktadır.

Bağlamları Elde Etmeye Ait Bulgular

Deneyimlere ait görüntüler tarandığında etkinliklere sadece bir etiket verilmesi durumunda bu deneyime ait etkinliğin kendisi ve gerçekleştiği zaman bilgisinden oluşan başlıca iki bağlam elde edilmiş olur. Fakat deneyimler yorumlanırken görüntüler ayrıntılı olarak değerlendirilirse o deneyime eşlik eden kişiler, yerler, olaylar, davranışlar, özellikler, duygular ve varlıklar belirlenebilir ve deneyime ait yorumda bunlara yer verilebilir.

Uygulayıcı bu dönem boyunca belirleyebildiği biçimsel öğrenme deneyimlerine eşlik eden ve kişiler, yerler, olaylar, davranışlar, özellikler, duygular ve varlıkları tanımlamaya çalışmıştır. Daha sonra ayda bir deneyimlere ait yorumlar taranarak, yorumlarda yer verilen bağlamlar kendileriyle ilgili listelere veya alt listelere taşınmıştır. Bu listelerde ayrıca her bağlam için daha önce yaşanmış deneyimlere ait hatırlatıcı bilgilere yer verilmiştir. Böylece 4 ay boyunca yaşanan uzaktan öğrenme deneyimlerine ait kişisel bir bilgi tabanı elde edilmiştir.

Deneyimler ile bağlamlar ve bağlamlar ile deneyimler arasında oluşturulan bu çapraz ilişkiler kümesi bireyin uzaktan öğrenme öykülerindeki tüm yaşam örgüsünün kaydedilmesini sağlamıştır.

Kişiler

Deneyimlere eşlik eden kişiler yakın çevreden uzak çevreye ve gerçek kişilerden kurgusal kişilere doğru çeşitlilik gösterirler. Bu bağlama ait başlıca alt listeler aile üyeleri, arkadaşlar, işyeri kişileri, okul kişileri, günlük ortamlardaki kişiler, mesleki kişiler, kurumsal kişiler, vb. şeklinde düzenlenebilir.

Araştırma döneminde uzaktan öğrenme deneyimlerine eşlik eden başlıca kişiler arasında derslerin öğretim elemanları, sınıf arkadaşları, idari görevleri yerine getirmek için iletişim kurulan kişiler, çalışma arkadaşları ve aile bireyleri bulunmaktadır.

Yerler

Deneyimlere eşlik eden yerler “kişiler” de olduğu gibi yakın yerlerden uzak yerlere, fiziksel yerlerden kurgusal yerle doğru çeşitlilik gösterir. Başlıca alt listeleri arasında yaşanan yerler, ziyaret edilen yerler, eğitim görülen öğretim kurumları, çalışılan işyerleri, sürekli gidilen yerler, sürüş, gezi ve seyahat rotaları, sosyal ortamlara ait mekânlar, kurum ve kuruluşlar vb. bulunmaktadır.

Uygulama dönemindeki kayıtlar gözden geçirildiğinde akşamları gerçekleştirilen canlı ders anlatımlarına çoğunlukla uygulayıcının annesinin evinden bağlanıldığı görülmektedir. İşyeri, ev, eşin annesinin evi ve bir konferansa katılmak için gidilen Antalya'daki bir otelin lobisi derse bağlanılan diğer yerler olarak kayıtlarda görülmektedir.

Bir deneyimin gerçekleştiği yere ait bilgiyi elde etmek için ekran görüntüsü yeterli olmamakta, bu amaçla aynı anda bilgisayarın kamerasıyla yakalanan kamera görüntülerinden de yararlanılmaktadır.

Olaylar

Deneyimlere eşlik eden olaylar aynı zamanda yaşam olaylarıdır ve birinci el, ikinci el ya da üçüncü el olaylar olabilirler. Başlıca olay sınıfları arasında eğitim olayları, sağlık olayları, aile olayları, iş yaşamı olayları, yatırım olayları, seyahatler, tatiller, özel günler, vb. bulunur.

Araştırmanın bağlamı dolayısıyla biçimsel uzaktan öğrenme deneyimleri ağırlıklı olarak eğitimle ilgili olayları içerecektir. Bunların arasında yüksek lisans programına başvurulması, mülakata katılmak, derslerin başlaması, derslere katılmak, ara sınava katılmak, ödevleri gerçekleştirmek, bir konferansa katılmak, dönem sınavına katılmak ve döneme ait ders notlarının duyurulması bu döneme ait başlıca olaylardır. Aynı dönemde yaşanan sağlık olayları, aile olayları, özel günler vb. diğer olaylar da yaşam günlüğü kayıtlarında yer almasına rağmen biçimsel uzaktan öğrenmeyle ilgili olmayan deneyimlere ait oldukları için göz ardı edilmişlerdir.

Davranışlar

Davranışlar bireyin yaşamındaki rutinlerdir. Bunlar yıllık, mevsimlik, aylık, haftalık, günlük rutinler olabilirler.

Araştırmacı bir dönem boyunca aldığı dersleri düzenli bir şekilde internetten takip etmiş, ödevlerini zamanında yaparak öğrenme yönetim sistemine yüklemiş, ödevle ilgili bulunduğu kaynakları sınıf arkadaşları ile paylaşmıştır. Ayrıca evden bağlanılan derslerde çocuklarını da gözetlemiş ve ders aralarında onların ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Canlı derslere ait rutin davranışlar ders öncesi, ders esnası ve ders sonrası olmak üzere üçe ayrılabilir:

Sanal Ders Öncesi Rutinler: Ders öncesinde derse ait okuma parçaları okunmuş, kuramsal araştırmalar yapılmış, ödevler yapılmış, öğrenme yönetim sistemine yüklenmiş, öğrenme yönetim sisteminde sınıf arkadaşlarının ödevlerine yorumlarda bulunulmuş, derse nerden bağlanılacaksa o ortamda bulunulmuş, dizüstü bilgisayar ya da iş makinesinden derse bağlanılarak dersin başlaması beklenmiştir.

Sanal Ders Rutinleri: Derse görüntülü ve sesli katılım gerçekleştiği için dizüstü bilgisayarda ders sırasında sadece ekran görüntüleri yer almakta, kamera görüntüsü kaydedilememektedir. Fakat derse görüntülü bağlanıldığı için ekran görüntüsü kayıtlarında hem uygulayıcının hem de sınıf arkadaşlarının görüntüleri de yer almaktadır. Bu süreçte derse ait not alma işlemi gereksizleşmektedir. Öğretim üyesinin derse ait sunumu ve beyaz tahta notları ekran kayıtları ile zaten kaydedildiğinden dolayı yazılı not alma işlemi öğretim elemanının sözel olarak söylediği farklı ve önemli bilgilerle sınırlı kalmaktadır. Ders esnasında derste işlenen konu hakkında internette araştırma yapma, arkadaşlarla ve dersin öğretim üyesi ile sohbet ortamında tartışma rutin davranışlar arasındadır.

Sanal Ders Sonrası Rutinler: Ders sonrasında genelde aile ile zaman geçirilmiş ve gece geç saatlere kadar ödev yapılmıştır.

Özellikler

Özellikler, deneyim öncesi ile deneyim sonrası arasında, bireyde gerçekleşen değişikliklerdir. Genellikle sahip olunan yeni nitelik ve niceliklerdeki değişiklikler birer özellik sınıfını meydana getirirler. Örnek olarak, bir dönem kilo vermek, bir beceri kazanmak, bir dersten geçmek, bir okuldan mezun olmak vb. verilebilir. Özelliklerle ilgili alt listeler arasında fiziksel özellikler, kişilik özellikleri, hobiler, beceriler, başarılar, başarısızlıklar, yeterlilikler, yetersizlikler vb. bulunur.

Uygulayıcının araştırma dönemindeki uzaktan öğrenme deneyimleriyle etkileşen başlıca özellikleri, bu öğretim döneminde beş dersten başarılı olması, Açıköğretim Fakültesinde ikinci üniversite kapsamındaki programdan mezun olması, vb. olarak belirlenmiştir.

Duygular

Duygu bağlamı bireyin iç dünyasıyla ilgilidir ve deneyimlere eşlik eden her türlü duygu durumunu barındırır.

Bazı derslerde, özellikle dersten sıkıldığı anlarda uygulayıcının aynı anda sosyal medyada ya da internette gezdiği kayıtlarda görülmüştür. Dönemin ilk haftalarında yaşanan stresli ve endişeli duygular yerini dönemin son haftalarında rahat ve kendinden emin bir ruh haline bıraktığı fark edilmiş ve anımsanmıştır.

Varlıklar

Deneyimlere eşlik eden varlıklar deneyimin fiziksel boyutuyla ilişkilidirler ve nesnelere, yapıtlar, araçlar, kaynaklar gibi öğeleri içerebilir.

Uygulama döneminde biçimsel uzaktan öğrenme deneyimlerine eşlik eden başlıca varlıklar iş yerindeki iş istasyonu, evdeki masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet, akıllı telefon, webcam, kulaklık gibi cihazlar; işletim sistemi, öğrenme yönetim sistemi, sanal sınıf yazılımı, ofis yazılımları, belge paylaşım yazılımları, sınıf arkadaşlarıyla canlı sohbet için kullanılan iletişim yazılımları ve sosyal medya araçları gibi dijital öğeler; ders kitapları, okuma parçaları, makale ve bildirimler, kütüphane veritabanları gibi kaynaklardır.

Uzaktan Öğrenme Deneyimlerini Anlamlandırmaya Ait Bulgular

Yaşam günlüğü sistemiyle ayırım yapılmadan bütün deneyimlere ait hatırlatıcı görüntüler yakalanır. Tarama sonucunda deneyimler yorumlanarak daha sonra üzerinde metinsel arama yapmaya uygun hale gelirler. Yine de bu deneyimlere ait yorumlar o anda bir öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini bize söylemezler. Bu amaçla “öğrenme deneyimleri yönetimi” yaklaşımının dördüncü aşamasında önerildiği biçimde yorumlar üzerinde ikinci bir tarama yapılarak bir öğrenmenin gerçekleştiği deneyimler farkedilmeye çalışılır ve bu deneyim gerçekleşen öğrenme türüne göre etiketlenir. Böylece biçimsel öğrenme, yarı biçimsel öğrenme ve biçimsel olmayan öğrenme deneyimleri bir ölçüde yakalanır.

Bu çalışmada biçimsel uzaktan öğrenme deneyimlerine odaklanıldığı için yorumlanan deneyimlerin çoğu biçimsel öğrenme barındıran deneyimlerdir. Bu deneyimlerin bir bölümü canlı ders anlatımı gibi ne zaman, nerede, hangi süreyle, kimlerle ve hangi araçlar ve içerik kullanılarak ve hangi etkinliklerle gerçekleşeceği önceden belirlenmiş olan yapılandırılmış biçimsel öğrenme deneyimleridir. Deneyimlerin bir bölümü ise, sınıf arkadaşlarıyla bir sanal ortamda ortak çalışma planı yapılması ve çalışma esnasında anlık olarak gelişen, önceden planlanmamış öğrenme etkinliklerini içerebilen, yarı yapılandırılmış biçimsel öğrenme deneyimleridir. Deneyimlerin kalan bölümü ise, önceden herhangi bir düzenleme yapılmadan öğrenen tarafından kendiliğinden başlatılan öğrenme etkinliklerini içeren, yapılandırılmamış biçimsel öğrenme deneyimleridir.

Yaşam günlüğü sistemiyle biçimsel uzaktan öğrenme deneyimi kapsamında olmayan; işyeri tarafından çalışanlara kurumsal süreçlerle ilgili verilen eğitimler gibi yarı biçimsel öğrenme deneyimleri ve internet üzerinde çocuk bakımı, sağlık ya da yemek tarifi gibi konularda enformasyon edinmek gibi biçimsel olmayan öğrenme deneyimleri de yakalanmıştır.

Uzaktan Öğrenme Deneyimlerinin Yönetimine Ait Bulgular

Deneyimleri yönetmek amacıyla geleceği planlama, güncel durumu gözleme ve denetleme, geçmişi değerlendirme süreçleri uygulanır. Planlama, denetleme ve değerlendirme anında deneyimleri yakınlaştırma ve uzaklaştırma işlevi sık kullanılır. Yakınlaşma, öykülerden epizodlara, oradan da etkinliklere doğru, uzaklaşma ise etkinliklerden epizodlara ve oradan da öykülere doğru uygulanır. Böylece planlama sürecinde, önce hedefler ve yol haritaları oluşturabilmek amacıyla içinde bulunulan yıla ait öyküler tanımlanmış, ardından bu öykülere

ait aylık epizodlar belirlenmiş, her epizod için haftalık ya da günlük etkinlikler planlanmıştır. Denetleme sürecinde yaşam günlüğü kayıtları AllMyListsLe ile taranarak gerçekleşen etkinlikler etiketlenmiş, epizodlar ve öykülerle uyumu gözden geçirilmiştir. Değerlendirme sürecinde ise geçmişte kalmış deneyimler taranarak tamamlananlar, iptal edilenler, yeniden ele alınanlar/alınacaklar, başarılar, başarısızlıklar, beceriler/yeterlilikler, yetersizlikler gibi dönütler elde edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç

Biçimsel olmayan öğrenme süreçlerinde öğrenme yönetimi ağırlıklı olarak öğrenenin kendisi tarafından gerçekleştirilirken, biçimsel ve yarı biçimsel öğrenme süreçlerinde öğretim kurumu ve ders verenler süreci ve öğrenme etkinliklerini önemli ölçüde yönetirler. Diğer bir deyişle, planlarlar, denetlerler ve değerlendirirler. Öğrenenlerden ise bu yönetsel etkinliklere uyum sağlamaları beklenir. Yaşam günlüğü sistemi ve öğrenme deneyimleri yönetimi yaklaşımının biçimsel olmayan öğrenme deneyimlerinin yönetiminde etkili olduğu önceki çalışmalarda görülmüştür (Mutlu vd., 2014). Bu çalışmada aynı yaklaşım ve sistemin biçimsel uzaktan öğrenmede “yönetsel” özelliklerden daha çok, öğrenenin öğrenme etkinlikleri üzerinde hâkimiyet sağlaması, öğrenilenleri pekiştirme, biyolojik belleği destekleme, deneyimlere ve içeriğe istenildiği an tekrar erişebilme, not tutma yerine anlatıma odaklanma gibi öğrenmeyi daha etkili ve verimli kılacak özellikler içerdiği görülmektedir. Yaşanan bütün öğrenme deneyimlerinin öğrenenin elinin altında olması, öğrenenin daha planlı ve daha bilinçli öğrenme davranışları gerçekleştirmesini desteklemektedir. Öğrenen hangi öğrenme deneyimlerine ne kadar süre ayırdığını ve bu deneyimlerdeki öğrenme verimliliğini daha nesnel biçimde gözleyebilmekte ve gelecekteki deneyimlerini planlarken daha gerçekçi davranabilmektedir.

Öneriler

Araştırmada kullanılan yaşam günlüğü sistemi ekran ve kamera görüntüsü kaydına dayalı olduğundan dolayı sanal sınıf ortamındaki sunular, beyaz tahta, sınıf içi yazışmalar ve diğer görüntülenen belgelere ait içerikler neredeyse eksiksiz biçimde yakalanabilmiştir. Fakat öğreticinin sözlü anlatımı ve diğer öğrenenlerin sözlü soruları kaydedilmemiştir. Bu amaçla, ekran ve kamera görüntüsü yakalamanın yanı sıra ses, video ve ekran videosu da yakalayabilen bir yaşam günlüğü sistemi uzaktan öğrenmede canlı ders anlatımlarının kaydedilmesini kolaylaştıracaktır.

Teşekkürler

Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunca kabul edilen 1301E014 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Not

Bu çalışma 4-6 Eylül 2014 tarihleri arasında Kocaeli Üniversitesi'nde düzenlenen 23. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça

- Aizawa, K. Tancharoen, D. Kawasaki, S., & Yamasaki, T. (2004). Efficient retrieval of life log based on context and content, *1st ACM Workshop on Continuous Archival Retrieval of Personal Experiences* (pp. 22-31), ACM.
- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pagem Akademi.
- Gemmell, J. Bell, G. Lueder, R. Drucker, & S. Wong, C. (2002). MyLifeBits: Fulfilling the memex vision, *The tenth ACM International Conference on Multimedia* (pp. 235-238), ACM.
- Gurrin, C., Smeaton, A. F., & Doherty, A. R. (2014). LifeLogging: personal big data. *Foundations and Trends in Information Retrieval*, 8(1), 1-125.
- Hodges, S., Williams, L., Berry, E., Izadi, S., Srinivasan, J., Butler, A., & Wood, K. (2006). SenseCam: A retrospective memory aid. *UbiComp 2006-Ubiquitous Computing*. Berlin Heidelberg, Germany: Springer.
- Kayabaş, B. K., & Mutlu, M. E. (2014). Recording, evaluation and planning of knowledge work experiences on personal research environments via life logging system. *Int-e 2014 International Conference on New Horizons in Education* (pp. 25-27), Paris, France.
- Kayabaş, İ., & Mutlu, M.E. (2014). Obtainment and management of informal learning experiences among saved life experiences via a life logging system: An observation of a software developer. *Int-e 2014 International Conference on New Horizons in Education* (pp. 25-27), Paris, France.
- Mann, S. (2004). Continuous lifelong capture of personal experience with eyetap. *The 1st ACM Workshop on Continuous Archival and Retrieval of Personal Experiences* (pp. 1-21), ACM.
- McNiff, J. (2013). *Action research: Principles and practice*. UK: Routledge.
- Moore, M. (1989). Three types of interactions. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1-6.
- Moore, M. G. (Ed.). (2013). *Handbook of distance education*. UK: Routledge.
- Mutlu, M. E. (2013a). Öğrenme deneyimlerinin kaydedilmesi için çoklu cihaz tabanlı bir yaşam günlüğü sisteminin geliştirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (JRET)*, 2(4), 256-269.
- Mutlu, M. E. (2013b). Yaşam deneyimlerinin yönetimi için bir sistem önerisi. *30. Ulusal Bilişim Kurultayı*, Ankara.

- Mutlu, M. E. (2014a). Design and development of a digital life logging system for management of lifelong learning experiences. *Int-e 2014 International Conference on New Horizons in Education*, Paris, France.
- Mutlu, M. E. (2014b). Çoklu cihazlı ve çoklu algılayıcı yaşam günlüğü ile öğrenme deneyimlerinin yakalanması için bir çerçeve önerisi. *YICER - YILDIZ International Conference on Educational Research and Social Sciences*, İstanbul.
- Mutlu, M. E., Kayabas, I., Kip Kayabas, B., Peri Mutlu, A. (2014). Implementation of the lifelong learning experiences management approach – observations on the first experiences. *Int-e 2014 International Conference on New Horizons in Education*, Paris, France.

Yazarlar Hakkında

Ayşe PERİ MUTLU

Ayşe PERİ MUTLU, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Öğrenme Teknolojileri AR-GE Biriminde görev yapmaktadır. Peri Mutlu, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2013 yılında, ikinci üniversite olarak Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Fotoğrafçılık ve Kameramanlık Bölümü'nde önlisans eğitimini almıştır. 2015 yılında ise Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Öğretim Ana Bilim Dalı'nda (Online) Yüksek Lisansını tamamlamıştır. Ayşe Peri Mutlu'nun ilgi alanları arasında, Uzaktan Öğrenme, Kişisel Öğrenme Ortamları ve Yaşam Boyu Öğrenme yer almaktadır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, Yunusemre Kampüsü, Açıköğretim Fakültesi,
Öğrenme Teknolojileri AR-GE Birimi, 26470 Tepebaşı/ESKİŞEHİR
Tel (İş): +90 222 335 05 80 / 2436
Eposta: aperi@anadolu.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet Emin MUTLU

Mehmet Emin MUTLU Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde doçent olarak görev yapmaktadır. Lisans öğretimini İstanbul Teknik Üniversitesinde Matematik Mühendisliği alanında, yüksek lisans öğrenimini Anadolu Üniversitesinde Endüstri Mühendisliği alanında yapmış, doktora öğrenimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde Yöneylem Araştırması alanında e-Öğrenme İçeriklerinin Üretimi konusunda gerçekleştirmiştir. Araştırma alanları arasında e-Öğrenme, Açık ve Uzaktan Öğrenme, Kişisel Öğrenme Ortamları, Dijital Yaşam Günlüğü Sistemleri ve Kişisel Bilgi Yönetimi bulunmaktadır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, Yunusemre Kampüsü, Açıköğretim Fakültesi,
Öğrenme Teknolojileri AR-GE Birimi, 26470 Tepebaşı/ESKİŞEHİR
Tel (İş): +90 222 335 05 80 / 2435
Eposta: memutlu@anadolu.edu.tr